

رابطه بین عاطفه آموزشی و انگیزش تحصیلی حالتی با هدایت مسیر شغلی:

نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی*

Presenting a Causal Model of School Emotion and Academic Motivation with Career Guidance: the Mediator Role of Academic Self-Concept

Abdolah Mohamadi

PhD student, Department of Educational Psychology, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

Dr. Ezatolah Ghadampour*

Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

Ghadampour.e@lu.ac.ir

Dr. Fazlolah Mirdarikvand

Associate Professor, Department of Psychology, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

Dr. Mohamad Ali Sepahvandi

Assistant Professor, Department of Psychology, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

عبداله محمدی

دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

دکتر عزت‌الله قدم‌پور (نویسنده مسئول)

دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

دکتر فضل‌الله میرداریکوند

دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

دکتر محمدعلی سپهوندی

استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

Abstract

The aim of this study was to present a causal model to investigate the relationship between school emotion and academic motivation with career guidance by considering the mediating role of academic self-concept. The research method was a descriptive-correlational structural equation model. The statistical population included all first-grade high school students in Sanandaj, in the academic year 2009-2010. 284 people were included in the study by random sampling of relative classes according to gender and educational level. To collect the required data, the academic motivation questionnaire (Derakhshan et al, 2017), the school attitude assessment survey (McCouch, 2003), the Academic Self-Concept Questionnaire (Lee et al, 2005), and the Career Development Inventory-Australia-short form (Creed & Patton, 2004) were used. The data analysis was performed by structural equation modeling. The results showed that school affection and academic motivation can significantly affect career growth through academic self-concept. According to the results, it is possible to provide a way to achieve career growth in the light of attention to school affection, academic motivation, and academic self-concept for students.

Keywords: school affection, academic motivation, academic self-concept, career path guidance.

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه مدل علی جهت بررسی رابطه عاطفه آموزشی و انگیزش تحصیلی حالتی با هدایت مسیر شغلی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی بود. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر سنندج در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود. ۲۸۴ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی بر حسب جنسیت و پایه تحصیلی وارد پژوهش شدند. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه انگیزش تحصیلی حالتی (درخشان و همکاران، ۱۳۹۶)، پرسشنامه عاطفه آموزشی (مک کوچ، ۲۰۰۳)، پرسشنامه خودپنداره تحصیلی (لی و همکاران، ۲۰۰۵) و پرسشنامه رشد مسیر شغلی فرم کوتاه ویرایش استرالیا (کرید و پاتون، ۲۰۰۴) استفاده شد. تحلیل داده‌ها با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام گرفت. نتایج نشان داد عاطفه آموزشی و انگیزش تحصیلی حالتی می‌توانند به طور معناداری از طریق خودپنداره تحصیلی بر رشد مسیر شغلی تاثیرگذار باشند. با توجه به نتایج، می‌توان راه رسیدن به رشد مسیر شغلی را در پرتوی توجه به عاطفه آموزشی، انگیزش تحصیلی و خودپنداره تحصیلی برای دانش‌آموزان فراهم نمود.

واژه‌های کلیدی: عاطفه آموزشی، انگیزش تحصیلی حالتی، خودپنداره تحصیلی، هدایت مسیر شغلی.

* این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول است

مقدمه

دوران تحصیل، دوره‌ای از زندگی است که در آن تغییرات شناختی و اجتماعی سریعی اتفاق می‌افتد (اسپیر^۱، ۲۰۰۰)، از این‌رو انطباق و سازگاری با فرصت‌ها و چالش‌های تحصیلی مورد توجه پژوهش‌گران تعلیم و تربیت بوده است. یکی از اساسی‌ترین موضوعاتی که دانش‌آموزان در زمینه تحصیل خود با آن درگیر هستند هدایت مسیر شغلی^۲ است (سیمون^۳، ۲۰۱۵). هدایت مسیر شغلی به‌عنوان توانایی انتخاب و ادامه یک مسیر شغلی مناسب بر اساس رشته تحصیلی (هایلی^۴، ۲۰۱۷) در سال‌های اخیر توجه محققان را در حوزه‌های مختلف روان‌شناسی از جمله روان‌شناسی اجتماعی، روان‌شناسی تربیتی، روان‌شناسی خانواده و غیره به خود اختصاص داده است (روستوف^۵، ۲۰۱۷). شغل انسان، یکی از عوامل بسیار مهم و سرنوشت‌ساز در زندگی شخصی فرد به شمار می‌رود (بانجا^۶، ۲۰۱۴). فرد با هدایت شغلی علاوه بر شغل، آگاهانه یا ناآگاهانه مواردی از قبیل سبک زندگی، مقام، نیاز به ادامه تحصیل، نوع گذراندن اوقات فراغت و افرادی که باید با آن‌ها کار کند را نیز انتخاب می‌کند (کورتیز^۷، ۲۰۱۵). همه افراد در مهارت یا اعتماد به انتخاب مسیر شغلی پس از کشف علائق، ارزش‌ها و مهارت/توانمندی‌ها یکسان نیستند و انتخاب مسیر تحصیلی و شغلی برای برخی مراجعان دشوار است (ساویز^۸، ۲۰۱۳).

به نظر باندرا^۹ (۲۰۱۷) یکی از متغیرهایی که در پیش‌بینی هدایت مسیر شغلی نقشی تعیین‌کننده دارد، انگیزش تحصیلی^{۱۰} است. به اعتقاد این محقق دانش‌آموزانی که از سطح بالاتری از انگیزش تحصیلی برخوردار هستند، در زمینه هدایت مسیر شغلی خود عملکرد بهینه و مطلوب‌تری دارند. در همین راستا، فورنهایم^{۱۱} (۲۰۰۷) در مطالعه خود به این نتیجه دست یافت که افراد دارای انگیزش تحصیلی پایین‌تر، عزت‌نفس پایین‌تر، پشتکار و تلاش کمتر، افسردگی بیشتر و شادکامی کمتری دارند که همین عاملی می‌شود تا در تعیین مسیر شغلی خود به‌صورت بهینه و مطلوب عمل نکنند. بروفی^{۱۲} (۲۰۱۰) با طبقه‌بندی انگیزش در دو شکل انگیزش حالتی^{۱۳} و انگیزش صفتی^{۱۴} بر توجه به تمایز این دو در پژوهش‌ها تأکید نموده است. انگیزش صفتی به زمینه‌های ذاتی و ارثی شخص برای داشتن انگیزه یا نداشتن آن دلالت دارد (کلش^{۱۵}، ۲۰۰۹) و شامل انگیزش عمومی و کلی است (کریستوفل^{۱۶}، ۱۹۹۰)، که در طول دوره‌های زمانی خاص صرف‌نظر از عوامل موقعیتی ثابت بوده و دوام بیشتری دارند و بیشتر به انگیزش دانش‌آموزان جهت یادگیری مربوط است نه صرفاً به یک دوره یا موضوع خاص (محمود و یاکوب^{۱۷}، ۲۰۰۷). اما گاهی شاهد برخی از افراد ذاتاً بی‌انگیزه و یا با انگیزه‌ی کمی هستیم که می‌توانند موقتاً در شرایط یا دوره‌ی خاصی با انگیزه شوند و یا بالعکس (کلش، ۲۰۰۹). کلر^{۱۸} این وضعیت انگیزشی را که از عوامل محیطی و موقعیتی تأثیر می‌گیرد با عنوان انگیزش حالتی معرفی می‌نماید (محمود و یاکوب، ۲۰۰۷). مارسیا^{۱۹} (۲۰۱۶) در الگوی هدایت مسیر شغلی خود نشان داد که در دانش‌آموزان مقطع متوسطه عامل‌های چشم‌انداز آینده، خودکارآمدی، گواه، برنامه‌ریزی، اضطراب پایین و پشتکار و تلاش به‌عنوان پیش‌بینی

1 Speer

2 managing the career path

3 Simon

4 Hayley

5 Rostoph

6 Banja

7 Curtis

8 Savis

9 Bander

10 Academic motivation

11 Forenheim

12 Brophy

13 state motivation

14 trait motivation

15 Kalish

16 Christophel

17 Yaacob

18 Keller

19 Marcia

کننده‌های مهم هدایت مسیر شغلی دانش‌آموزان هستند. هربرت^۱ (۲۰۱۷) انگیزش تحصیلی، اعتماد به نفس، مرکزگواه و تعهد را متغیرهای پیش‌بینی‌کننده‌ی معنی‌داری برای هدایت مسیر شغلی می‌داند؛ که از بین این متغیرها انگیزش تحصیلی پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری برای هدایت مسیر شغلی تحصیلی است.

از عوامل مرتبط با انگیزش تحصیلی که می‌تواند بر هدایت مسیر شغلی مؤثر باشد، عاطفه آموزشی یا نگرش نسبت به مدرسه است؛ که عبارت است از باورها، ارزش‌ها و نگرش‌های مشترکی که تعامل بین دانش‌آموزان، معلمان و مدیران مدارس را شکل می‌دهد و در عین حال الگوهایی را نیز برای هنجارها و رفتارهای ایده‌آل و مقبول، در سطح مدرسه به وجود می‌آورد (میچل و برادشو^۲، ۲۰۱۳). اگر در دانش‌آموز نگرش مثبت و یا منفی به مدرسه ایجاد شود، این نگرش ممکن است به موضوع‌های مدرسه معلمان و کارکنان و حتی کل مدرسه و یادگیری مدرسه‌ای سرایت کند (مصراآبادی، ۱۳۸۹). عواطف از جمله عاطفه آموزشی می‌تواند تأثیر متقابلی بر شغل بگذارد (گورگر و بریف^۳، ۱۹۹۲). تحقیقات زیادی وجود دارند که نشان می‌دهند، عواطف و هیجانات تحصیلی با رفتارهای شغلی از جمله مسیر شغلی سازمانی (رابینسون^۴، ۱۹۹۸)، عملکرد مسیر شغلی و حل مسئله (ایزن^۵، ۲۰۰۵) و رفتارهای کناره‌گیرانه مانند بی‌میلی و عدم رغبت مسیر شغلی (کراپنزو، جامز و کونواسکی^۶، ۱۹۹۳) ارتباط دارند. بر اساس پژوهش‌ها، عاطفه آموزشی پیش‌بینی‌کننده مسیر شغلی است (تولنتینو، گارسیا و رستوبوگ^۷، ۲۰۱۴؛ برنان، گیگمونت و دیدریم^۸، ۲۰۱۵). همچنین، طبق مطالعات اونا^۹ (۲۰۱۵) و چاپمن^{۱۰} (۲۰۱۵) عاطفه تحصیلی و انگیزش تحصیلی پیش‌بینی‌کننده‌های قوی برای هدایت مسیر شغلی هستند.

برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که متغیرهایی مانند خودپنداره تحصیلی^{۱۱} می‌تواند رابطه بین متغیرهای پیش‌بینی‌کننده مختلفی از جمله عاطفه آموزشی و انگیزش تحصیلی با هدایت مسیر شغلی را واسطه‌گری کنند (جوزف^{۱۲}، ۲۰۱۴؛ اوی، چان، سم، رینگو و الکساندر^{۱۳}، ۲۰۱۴). در طول دو دهه گذشته خودپنداره تحصیلی یک رفتار انگیزشی مهم و تأثیرگذار بر هدایت مسیر شغلی افراد دانسته شده است (راسا^{۱۴}، ۲۰۱۵). خودپنداره کلی است که به معنای تصورات فرد از توانایی‌ها و قابلیت‌ها و محدودیت‌های اوست. این تصور زمینه‌های مختلف مربوط به عملکرد را شامل می‌شود. خودپنداره تحصیلی به ادراک دانش‌آموز از شایستگی او درباره یادگیری آموزشی اشاره می‌کند (خجسته‌مهر، عباس‌پور، کرایبی و کوچکی، ۱۳۹۵) و به معنی تلقی خود از قابلیت‌ها و محدودیت‌های تحصیلی است که نقش مهمی در فهم یادگیری دانش‌آموزان، رشد و موفقیت آن‌ها در مدرسه دارد (مارتین^{۱۵}، ۲۰۱۶). خودپنداره تحصیلی قوی، پیامدهای آموزشی زیادی برای دانش‌آموزان از جمله انتخاب مسیر شغلی مناسب دارد (پاکان^{۱۶}، ۲۰۱۱؛ کرید، هود و هیو^{۱۷}، ۲۰۱۷). چندین پژوهش به نقش خودپنداره تحصیلی در کنار انگیزش و عاطفه تحصیلی بعنوان متغیر مهم در انتخاب مسیر شغلی اشاره کرده‌اند (گیلهم و لونتال^{۱۸}، ۲۰۱۸؛ لنت و براون^{۱۹}، ۲۰۱۳). با توجه به آنچه گفته شد پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش میانجی خودپنداره تحصیلی در رابطه بین عاطفه آموزشی و انگیزش تحصیلی حالتی با هدایت مسیر شغلی است.

¹ Herbert

² Mitchel & Bradshaw

³ Geogr & Brief

⁴ Robinson

⁵ Isen

⁶ Cropanzao, James, konovosky

⁷ Tolentino, Garcia & Restubog

⁸ Brennan, Gigmont & Daydream

⁹ Ona

¹⁰ Chapman

¹¹ academic self-concept

¹² Joseph

¹³ Uy, Chan, Sam, Ringo & Oleksandr

¹⁴ Rassa

¹⁵ Martin

¹⁶ Packan

¹⁷ Creed, Hood & Hu

¹⁸ Gilham & Lonthal

¹⁹ Lent & Brown

روش

روش پژوهش، همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری است. جامعه آماری در این تحقیق شامل تمام دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر سنندج در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود که تعداد آن‌ها مطابق با آمار اخذ شده از نواحی آموزش و پرورش این شهر برابر با ۱۹۵۴۹ نفر بود. تعیین حداقل حجم نمونه لازم برای گردآوری داده‌های مربوط به مدل‌یابی معادلات ساختاری بسیار با اهمیت است. با وجود آن‌که در مورد حجم نمونه لازم برای تحلیل عاملی و مدل‌های ساختاری توافق کلی وجود ندارد (شریبر^۱، ۲۰۰۶؛ به نقل از حبیبی، ۱۳۹۶)، اما به‌زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه بر اساس عامل‌ها تعیین می‌شود نه متغیرها. اگر از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شود حدود ۲۰ نمونه برای هر عامل (متغیر پنهان) لازم است (جکسون^۲، ۲۰۰۳). کلاین نیز معتقدند برای هر متغیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه لازم است اما حداقل حجم نمونه ۲۰۰ قابل دفاع است (کلاین^۳، ۲۰۱۰). بر اساس قاعده سرانگشتی کلاین حجم نمونه برابر با ۲۸۴ نفر تعیین گردید که برای جلوگیری از ریزش حجم نمونه تعداد ۳۰۰ پرسشنامه توزیع گردید. نمونه به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی بر حسب جنسیت (۰/۴۸ درصد دختر و ۵۲ درصد پسر) و پایه تحصیلی (۰/۳۵ کلاس هشتم، ۰/۳۳ کلاس نهم و ۰/۳۲ کلاس نهم) محاسبه و انتخاب شدند.

ابزار سنجش

پرسشنامه انگیزش تحصیلی حالتی درخشان و همکاران (ASM): پرسش‌نامه انگیزش تحصیلی حالتی توسط درخشان، سیف، کیامنش و احدی (۱۳۹۶) ساخته شده است که دارای ۵۳ سؤال بوده و هدف آن ارزیابی انگیزش تحصیلی حالتی از ابعاد مختلف (علاقه به کلاس و ارتباط بین‌فردی، علاقه به کسب شایستگی و خودکارآمدی، علاقه به درس و رشته تحصیلی، علاقه به کسب ستایش و تشویق) است. در طراحی پرسش‌نامه از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم=۵ تا کاملاً مخالفم=۱) استفاده شده است. درخشان، سیف، کیامنش و احدی (۱۳۹۶) به‌منظور برآورد پایایی (همسانی درونی) پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده کرده‌اند که مقدار آن برای کل پرسشنامه ۰/۹۱ و برای مؤلفه‌ی علاقه به کلاس و ارتباطات بین‌فردی ۰/۸۹، علاقه به کسب شایستگی و خودکارآمدی ۰/۶۸، علاقه به درس و رشته‌ی تحصیلی ۰/۶۷ و علاقه به کسب ستایش و تشویق ۰/۷۶ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۸ و برای خرده مؤلفه‌های علاقه به کلاس و ارتباط بین‌فردی ۰/۸۹۱، علاقه به کسب شایستگی و خودکارآمدی ۰/۸۷۳، علاقه به درس و رشته تحصیلی ۰/۸۶۷، علاقه به کسب ستایش و تشویق ۰/۷۹ به دست آمد.

پرسشنامه عاطفه آموزشی مگ کوچ^۴ (SAAS-R): فرم اولیه این پرسش‌نامه که شامل ۴۵ سؤال بود، توسط مک کوچ و سیگل^۵ (۲۰۰۳) تهیه شده است و هدف از تهیه آن سنجش عوامل مرتبط با پیشرفت تحصیلی یا عدم پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود. در فرم تجدید نظر SAAS-R پس از تحلیل عاملی نهایی ۳۵ سؤال باقی مانده است (مک کوچ و سیگل، ۲۰۰۳). این ابزار پنج عامل ادراک خود تحصیلی، نگرش نسبت به معلمان و کلاس‌ها، نگرش نسبت به مدرسه، ارزش‌گذاری هدف‌های مدرسه و انگیزش/خودنظم دهی را می‌سنجد. در این پرسش‌نامه برای نمره‌گذاری سؤال‌ها از مقیاس هفت‌درجه‌ای لیکرت استفاده شده است. این پرسش‌نامه توسط مصرآبادی (۱۳۸۹) هنجاریابی شده است و نتایج آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۱ و برای خرده‌مؤلفه‌های ادراک خود تحصیلی ۰/۸۱، نگرش نسبت به معلمان و کلاس‌ها ۰/۹۳، نگرش نسبت به مدرسه ۰/۹۲، ارزش‌گذاری هدف‌های مدرسه ۰/۷۳ و انگیزش ۰/۸۹ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۴ و برای خرده‌مؤلفه‌های ادراک خود تحصیلی ۰/۹۰، نگرش نسبت به معلمان و کلاس‌ها ۰/۸۸، نگرش نسبت به مدرسه ۰/۹۲، ارزش‌گذاری هدف‌های مدرسه ۰/۸۷ و انگیزش ۰/۸۹ به دست آمد.

1 Schreiber

2. Jackson

3. Kline

4 school attitude assessment survey

5 McCoach & Siegle

رابطه بین عاطفه آموزشگاهی و انگیزش تحصیلی حالتی با هدایت مسیر شغلی: نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی

Presenting a Causal Model of School Emotion and Academic Motivation with Career Guidance: the ...

۱۸/۹۷	۸۱/۰۱	۲.علاقه به کلاس
۹/۷	۳۵/۸۳	۳.علاقه به کسب شایستگی
۶/۳۱	۳۳/۶۸	۴.علاقه به درس
۹/۹	۳۶/۱۵	۵.علاقه به کسب ستایش
۳۰/۸۵	۲۰۵/۹۸	۶.عاطفه آموزشگاهی
۹/۱۷	۴۱/۱۱	۷.نگرش نسبت به معلم
۹/۵۸	۵۳/۴۸	۸.انگیزش
۶/۸۵	۲۷/۶۲	۹.نگرش نسبت به مدرسه
۵/۸۵	۳۴/۸۳	۱۰.ادراک خودتحصیلی
۴/۶۴	۳۱/۹۰	۱۱.ارزش‌گذاری هدفها
۵/۶۷	۶۰/۹۰	۱۲.خودپنداره تحصیلی
۱۳/۶۲	۸۹/۹۰	۱۳.رشد مسیر شغلی

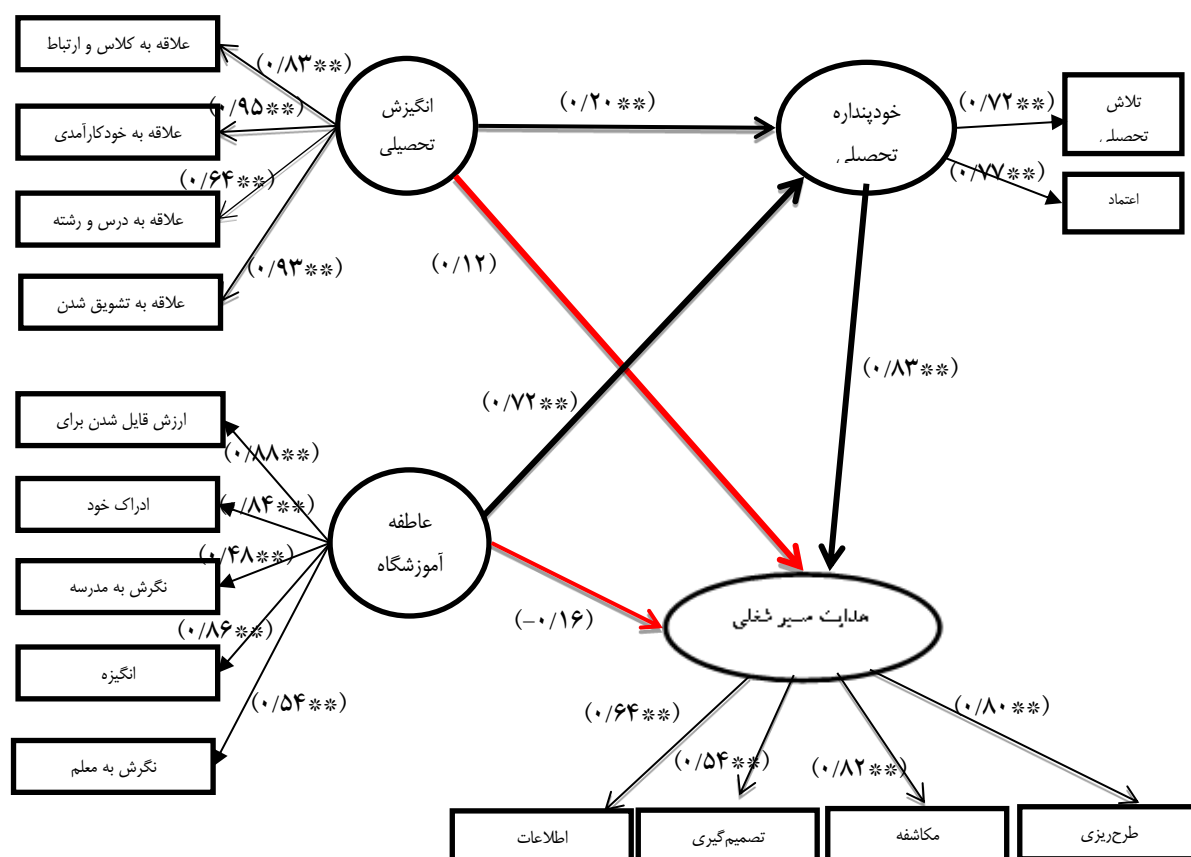
جدول ۲: نتایج ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
۱.انگیزش													
تحصیلی حالتی													
۲.علاقه به کلاس	**۰/۹۵												
۳.علاقه به شایستگی	**۰/۹۱	**۰/۷۸											
۴.علاقه به درس	**۰/۷۹	**۰/۷۵	**۰/۶۱										
۵.علاقه به کسب ستایش	**۰/۸۹	**۰/۷۶	**۰/۸۸	**۰/۵۹									
۶.عاطفه آموزشگاهی	**۰/۳۷	**۰/۳۶	**۰/۳۱	**۰/۳۶	**۰/۳۱								
۷.نگرش نسبت به معلم	**۰/۴۰	**۰/۴۰	**۰/۳۴	**۰/۳۶	**۰/۳۲	**۰/۷۲							
۸.انگیزش	**۰/۲۶	**۰/۲۴	**۰/۲۱	**۰/۲۳	**۰/۲۷	**۰/۸۴	**۰/۴۵						
۹.نگرش به مدرسه	**۰/۲۱	**۰/۲۱	**۰/۱۵	**۰/۲۵	**۰/۱۴	**۰/۶۴	**۰/۳۱	**۰/۳۸					
۱۰.ادراک خودتحصیلی	**۰/۲۷	**۰/۲۷	**۰/۲۱	**۰/۳۰	**۰/۲۰	**۰/۸۴	**۰/۴۹	**۰/۷۰	**۰/۵۱				
۱۱.ارزش‌گذاری هدفها	**۰/۲۴	**۰/۲۳	**۰/۲۱	**۰/۲۱	**۰/۲۱	**۰/۸۲	**۰/۴۶	**۰/۷۷	**۰/۴۱	**۰/۷۵			
۱۲.خودپنداره تحصیلی	**۰/۳۸	**۰/۳۷	**۰/۳۱	**۰/۳۷	**۰/۳۲	**۰/۶۳	**۰/۳۶	**۰/۵۹	**۰/۳۹	**۰/۵۴	**۰/۳۳		
۱۳.رشد مسیر شغلی	**۰/۳۷	**۰/۳۶	**۰/۳۰	**۰/۳۱	**۰/۳۱	**۰/۴۲	**۰/۱۸	**۰/۴۳	**۰/۲۴	**۰/۴۰	**۰/۳۳	**۰/۵۴	

** p ≤ ۰/۰۱ * p ≤ ۰/۰۵

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد بین انگیزش تحصیلی حالتی با خودپنداره تحصیلی، انگیزش تحصیلی حالتی با رشد مسیر شغلی، عاطفه آموزشگاهی با خودپنداره تحصیلی، عاطفه آموزشگاهی با رشد مسیر شغلی و بین خودپنداره با رشد مسیر شغلی همبستگی مثبت معنادار وجود دارد.

مدل ساختاری پژوهش حاضر که دارای دو متغیر برون‌زا (عاطفه آموزشگاهی و انگیزش تحصیلی حالتی)، یک متغیر میانجی‌گر (خودپنداره تحصیلی) و یک متغیر درون‌زا (رشد مسیر شغلی) است در قالب شکل ۱ نشان داده شده است. جدول ۳ نیز شاخص‌های برازش مدل به همراه مقادیر مطلوب را نشان می‌دهد.

شکل ۱: ضرایب استاندارد و معناداری مدل اصلاح شده B: تأثیرگذاری عاطفه آموزشگاهی و انگیزش تحصیلی بر هدایت مسیر شغلی با میانجی‌گری خودپنداره تحصیلی

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل پیشنهادی A و مدل اصلاح شده B

مدل اصلاح شده		مدل پیشنهادی		شاخص‌های برازش		مطلق
تفسیر	ملاک	میزان	تفسیر	ملاک	میزان	
-	-	۱۹۹/۲۱	-	-	۳۶۲/۹۰	کای اسکوتر (χ^2)
-	-	۸۱	-	-	۸۵	درجه آزادی (df)
-	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۰۰۱	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	سطح معناداری
برازش مطلوب	کمتر از ۰/۰۵	۱۹۹/۲۱ بخش بر ۸۱	برازش خوب	کمتر از ۰/۰۵	۳۶۲/۹۰ بخش بر ۸۵	نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی (χ^2/df)

شاخص نیکویی برازش (GFI)	بیشتر از ۰/۸۴۶	برازش بیشتر از ۰/۹۰	برازش ضعیف	بیشتر از ۰/۹۱۶	بیشتر از ۰/۹۰	مطلوب
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)	بیشتر از ۰/۷۸۳	بیشتر از ۰/۸۵	برازش ضعیف	بیشتر از ۰/۸۷۵	بیشتر از ۰/۸۵	مطلوب
شاخص برازش نسبی (RFI)	بیشتر از ۰/۸۳۴	بیشتر از ۰/۹۰	برازش ضعیف	بیشتر از ۰/۹۰۴	بیشتر از ۰/۹۰	مطلوب
شاخص برازش افزایشی (IFI)	بیشتر از ۰/۸۹۳	بیشتر از ۰/۹۰	برازش ضعیف	بیشتر از ۰/۹۵۵	بیشتر از ۰/۹۰	مطلوب
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	بیشتر از ۰/۸۹۳	بیشتر از ۰/۹۰	برازش ضعیف	بیشتر از ۰/۹۵۴	بیشتر از ۰/۹۰	مطلوب
شاخص توکلر- لویس (TLI)	بیشتر از ۰/۸۶۷	بیشتر از ۰/۹۰	برازش ضعیف	بیشتر از ۰/۹۴۱	بیشتر از ۰/۹۰	مطلوب
شاخص برازش تصبیقی (NFI)	بیشتر از ۰/۸۶۵	بیشتر از ۰/۹۰	برازش ضعیف	بیشتر از ۰/۹۲۶	بیشتر از ۰/۹۰	مطلوب
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	کمتر از ۰/۱۰۷	کمتر از ۰/۱	برازش قابل قبول	کمتر از ۰/۰۷۲	کمتر از ۰/۱	مطلوب
شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI)	بیشتر از ۰/۷۰	بیشتر از ۰/۵۰	برازش مطلوب	بیشتر از ۰/۷۱۴	بیشتر از ۰/۵۰	مطلوب
شاخص نیکویی برازش مقتصد (PGFI)	بیشتر از ۰/۶۰	بیشتر از ۰/۵۰	برازش مطلوب	بیشتر از ۰/۶۱۸	بیشتر از ۰/۵۰	مطلوب

نتایج جدول بالا حاکی از برازش خوب مدل است. با توجه به مطالب بالا و شاخص‌های کمی برازش می‌توان نتیجه گرفت که مدل نظری مربوط به مدل نظری تحقیق مدلی قابل قبول است؛ بنابراین می‌توان به روابط درون مدل و مقادیر ضریب رگرسیونی بین متغیرهای پنهان پرداخت. در جدول ۴ ضرایب اثر مستقیم، غیر مستقیم، کل و سطح معناداری بین متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۴: برآورد ضرایب معیار شده اثر مستقیم، غیر مستقیم و کل الگو

مسیر	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر کل
عاطفه آموزشی ← رشد مسیر شغلی	-۰/۱۵۷	-	**۰/۴۴۳
انگیزش تحصیلی ← رشد مسیر شغلی	۰/۱۲	-	**۰/۲۷۹
عاطفه آموزشی ← خودپنداره	**۰/۷۲۳	-	**۰/۷۲۳
انگیزش تحصیلی ← خودپنداره	**۰/۱۹۷	-	**۰/۱۹۷
خودپنداره ← رشد مسیر شغلی	**۰/۸۳	-	**۰/۸۳
عاطفه آموزشی - خودپنداره - رشد مسیر شغلی	-	**۰/۶۰	-
انگیزش تحصیلی - خودپنداره - رشد مسیر شغلی	-	**۰/۱۶۳	-
R2 خودپنداره	۰/۶۵	-	-
R2 رشد مسیر شغلی	۰/۵۹	-	-

همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود بین عاطفه آموزشی و رشد مسیر شغلی رابطه‌ی مستقیم وجود ندارد؛ اما اثر غیرمستقیم عاطفه آموزشی بر رشد مسیر شغلی از طریق میانجی‌گری خودپنداره تحصیلی در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنی‌دار است. نتایج آزمون بوت استروپ برای اثر غیرمستقیم نشان داد که حد پایین و حد بالای این ضریب مسیر، صفر را در بر نمی‌گیرد. بین انگیزش تحصیلی حالتی و رشد مسیر شغلی رابطه‌ی مستقیم وجود ندارد؛ اما اثر غیرمستقیم متغیر انگیزش تحصیلی بر رشد مسیر شغلی از طریق میانجی‌گری خودپنداره تحصیلی، در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنی‌دار است. نتایج آزمون بوت استروپ برای اثر غیرمستقیم نشان داد که حد

پایین و حد بالای این ضریب مسیر، صفر را در بر نمی‌گیرد. بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که انگیزش تحصیلی حالتی و عاطفه آموزشگاهی با میانجی‌گری خودپنداره تحصیلی بر رشد مسیر شغلی دانش‌آموزان تأثیر غیرمستقیم معنادار دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر ارائه مدل جهت بررسی رابطه عاطفه آموزشگاهی و انگیزش تحصیلی حالتی با هدایت مسیر شغلی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی بود. نتایج نشان داد که عاطفه آموزشگاهی و انگیزش تحصیلی از طریق میانجی‌گری خودپنداره تحصیلی اثر غیرمستقیمی بر رشد مسیر شغلی داشتند. این یافته‌ها با نتایج تولنتینو و همکاران (۲۰۱۴)، اونا (۲۰۱۵)، چاپمن (۲۰۱۵)، کرید و همکاران (۲۰۱۷)، برنان و همکاران (۲۰۱۵)، هربرت (۲۰۱۷)، گیلهم و لونتال (۲۰۱۸)، لنت و براون (۲۰۱۳)، اوی و همکاران (۲۰۱۴) همخوانی دارد.

پژوهش حاضر نشان داد عاطفه آموزشگاهی بواسطه خودپنداره تحصیلی بر هدایت مسیر شغلی موثر است. طبق نظر سیف (۱۳۷۹) عاطفه تحصیلی در فرآیند تحصیل دانش‌آموزان و تحت تأثیر تجربیات تحصیلی وی شکل می‌گیرد. به این گونه که تجربه‌های موفقیت و شکست دانش‌آموزان در سال‌های نخست یادگیری آموزشگاهی ابتدا تصورات او را در رابطه با توانایی‌اش نسبت به موضوع‌های بخصوص درسی تحت تأثیر قرار می‌دهد که عاطفه مربوط به موضوع درسی نام دارد. بعد از کسب تجارب بیشتر از این نوع، عاطفه مربوط به آموزشگاه شکل می‌گیرد و سرانجام خودپنداره تحصیلی دانش‌آموزان تشکیل می‌شود. در واقع عاطفه مربوط به آموزشگاه نگرش او را نسبت به کل آموزشگاه منعکس می‌کند و خودپنداره فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. عاطفه مثبت نسبت به آموزشگاه به سطح بالای خودپنداره تحصیلی منجر می‌شود، به این دلیل که افراد نیاز زیادی به احساس تعلق و دلبستگی دارند و مدرسه منبع مهمی برای احساس تعلق و دلبستگی به آن می‌شود و همچنین درگیری تحصیلی ناشی از عاطفه آموزشگاهی با داشتن خودپنداره به آگاهی تبدیل و فرد نسبت به آینده و برنامه‌ریزی حساس خواهد شد. در نتیجه به احتمال زیاد این افراد در زمینه‌های تحصیلی و انتخاب مسیر شغلی در آینده موفق‌تر خواهند بود (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۴). هرچه دانش‌آموزان نگرش مثبت‌تری به محیط آموزشگاهی داشته باشند از ادراک تحصیلی بالاتری نیز برخوردار خواهند بود (مصرآبادی، ۱۳۸۹).

پژوهش حاضر نشان داد انگیزش تحصیلی بواسطه خودپنداره تحصیلی بر هدایت مسیر شغلی موثر است. انگیزش بر پایه ارزش‌ها و نگرش‌های شخصی موفقیت‌آمیز استوار است و سائق‌های درونی یا نیازها بر رشد مسیر شغلی تأثیر می‌گذارند. در واقع انگیزش نقش بسیار مهمی را در جهت توضیح علت رفتار، پیش‌بینی آینده شغلی و هدایت آن در جهت دستیابی به هدف ایفاء می‌کند و به یادگیرنده انرژی داده و فعالیت‌های او را هدایت می‌کند و سبب پرورش رفتار می‌شود. هنگامی که یادگیرندگان انگیزش تحصیلی بالایی داشته باشند، فرآیند ارتباط تسهیل شده، فرد پویاتر عمل می‌کند، اضطراب کاهش یافته و خلاقیت نمود پیدا می‌کند و در نهایت باعث رشد مسیر شغلی در آینده در آن‌ها می‌شود (کاسگروجل^۱، ۲۰۰۹). افرادی که از انگیزش تحصیلی خوبی برخوردار نیستند نسبت به خود در توانایی‌های خود، نگرش منفی دارند و خود را دست کم می‌گیرند، چرا که خودپنداره تحصیلی فرآیند شکل‌گیری ارزشیابی از خودپنداره متأثر از تجارب آموزشی دانش‌آموزان و تفسیر محیط آموزشی است و بیانگر دانش و ادراکات فردی درباره نقاط قوت و ضعف خود در یک حوزه تحصیلی معین و عقاید فردی درباره توانایی‌ها در انجام موفقیت‌آمیز تکالیف تحصیلی در سطوح طراحی شده است. در واقع افرادی که در انجام کارها، خود را، اثربخش‌تر مطمئن و توانمندتر می‌دانند در مقایسه با سایرین از خودپنداره بالایی برخوردار خواهند بود و بالطبع چنین خودپنداره‌ای منجر به ارزیابی توانایی‌های شخصی و علائق، بررسی فرصت‌های شغلی، تعیین هدف و برنامه‌ریزی فعالیت‌های توسعه‌ای مطلوب می‌شود (مارش^۲، ۲۰۰۲).

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به استفاده از یک روش پژوهش کمی اشاره کرد؛ زیرا با استفاده از روش تحقیق کیفی از طریق مصاحبه‌های ساخت‌یافته، نیمه ساخت‌یافته و ناساخت‌یافته می‌توان به یافته‌های عمیق‌تری دست یافت. علاوه بر این محدود بودن جامعه‌ی

¹ - Kosgeroglu

² Marsh

آماری نیز از محدودیت‌های دیگر پژوهش بود. با توجه به نقش عاطفه آموزشی بر خودپنداره و رشد مسیر شغلی پیشنهاد می‌گردد با تأکید مداوم بر اهمیت حوزه عاطفی در یادگیری‌های دانش‌آموزان در حوزه شناختی و ایجاد ارتباطی مداوم بین این دو حوزه از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی، ارسال مقالات و مجلات مرتبط در این راستا برای مدارس اقداماتی صورت پذیرد. همچنین با توجه به نقش میانجی‌گری خودپنداره تحصیلی پیشنهاد می‌شود دانش‌آموزان از اهمیت باورهایشان بر آینده شغلی و تحصیلی خود آگاه باشند؛ لذا برای ارتقای این آگاهی برنامه‌ریزی و اجرای آموزش، با هدف ایجاد خودپنداره مثبت ضروری است. علاوه بر آموزش، اجرای اقدام پژوهی‌ها و مطالعات موردی مربوط در دستیابی بهتر به اهداف مورد نظر مفید است.

منابع

- پورپاریزی، معصومه، توحیدی، افسانه و خضری مقدم، نوشیروان (۱۳۹۷). تأثیر ذهن‌آگاهی بر پیشرفت تحصیلی و سازگاری تحصیلی، نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی، پژوهشنامه روانشناسی مثبت، ۱۵، ۴۳-۲۹
- خجسته‌مهر، رضا؛ عباسپور، ذبیح‌اله؛ کرایبی، امین و کوچکی، رحیم (۱۳۹۱). تأثیر برنامه‌ی موفقیت تحصیلی بر عملکرد و خودپنداره‌ی تحصیلی، نگرش نسبت به مدرسه، یادگیری شیوه‌ی موفقیت در مدرسه و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان. *مجله‌ی روانشناسی مدرسه*، ۱(۱)، ۴۵-۲۷
- درخشان، نوشین؛ سیف، علی‌اکبر؛ کیامنش، علیرضا و واحدی، حسن (۱۳۹۶). ساخت، اعتباریابی، رواسازی و هنجاریابی پرسشنامه انگیزش تحصیلی حالتی. *نشریه ارزشیابی آموزشی*، (۴۰)، ۱۰۴-۶۹
- مصراآبادی، جواد (۱۳۸۹). هنجاریابی و تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه تجدید نظر شده سنجش نگرش نسبت به مدرسه. *آموزش و ارزشیابی*، ۳(۱۲)، ۱۰۷-۱۲۰.
- هاشمی، تورج؛ واحدی، شهرام؛ محبی، مینا (۱۳۹۴). رابطه ساختاری پیوند با مدرسه و والدین با رضایت تحصیلی و کنترل تحصیلی: نقش میانجی‌گری خودکارآمدی تحصیلی. *راهنبردهای شناختی در یادگیری*، ۳(۵)، ۱۹-۱.
- Bander, D. (2017). Study of the most important predictive variables of career guidance. *Journal of Academic Studies*, 78 (13), 198-185.
- Banja, Ne. (2014). Relationship between career guidance and educational decisions of primary school students. *Social Studies Quarterly*, 7 (18), 265-259.
- Brennan, M, Gigmont, and Daydream, e. (2015). Formulation of a model for directing the career path to meaningful learning, self-regulation and guidance of the educational career path: the role of the mediator of school affection. *Quarterly Journal of School Studies*, 96 (15), 752-741.
- Brophy, J. (2010). History of research on classroom management. In C. M. Evertson & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Chapman, J. R. (2015). An Empirically Derived Framework for Conceptualizing Schein's Career Orientation Theory. *Journal of Career Assessment*, 53(3), 208-222.
- Christophel, D. (1990). The relationships among teacher immediacy behaviors, student motivation, and learning [Electronic version]. *Communication Education*, 39, 323-340.
- Creed, P. A., Patton, W. (2004). The development and validation of a short form of the Australian version of the Career Development Inventory. *J Psychol Coun Scho*, 14(2), 125-38.
- Creed, P. A., & Gagliardi, R. (2015). Career compromise, career distress, and perceptions of employability: The moderating roles of social capital and core self-Evaluations. *Journal of Career Assessment*, 23(1), 20-34.
- Creed, P. A., Hood, M., & Hu, Sh. (2017). Personal orientation as an antecedent to career stress and employability confidence: The intervening roles of career goal performance discrepancy and career goal importance. *Journal of Vocational Behavior*, 99, 79-92
- Cropanzao, R., James, K., konovsky, MA. (1993). Dispositional affectivity as a predictor of work attitudes and job performance. *J argan behave*, 14, 595-606.
- Forenheim, B. (2007). Investigating the relationship between academic motivation, self-esteem and depression with happiness and determining the career path of students. *Quarterly Journal of Educational Studies*, 88 (20), 751-740.
- Geogr, J., Brief, A. P. (1992). Feeling good-doing good a conceptual analysis of the mood at work-organizational spontaneity relationship. *Psychol bull*, 112, 310-29 .
- Gilham, L., and Leonthal, B. (2018). The Relationship between School Affect and Self-Concept with Guiding the Job Path: A Study among Female Students. *Quarterly Journal of Academic Achievement*, 14 (3), 620-600.
- Hayley, M. (2017). Relationship between guiding the career path and continuing education. *Quarterly Journal of Organizational Behavior*, 4 (21), 600-578.

- Herbert, A. (2017). Guiding the career path and four variables of academic motivation, trust, commitment, and commitment. *Quarterly Journal of Educational Motivation*, 9 (20), 896-888.
- Hu, Sh., Creed, P. A., Hood, M. (2017). Career goal revision in response to negative feedback: testing a longitudinal cross-lagged model. *Journal of Counseling Psychology*, 64(3), 335-345.
- Isen, A. (2005). Positive affect and creativity. *Res in organbehave*, 13, 1-15.
- Joseph, L. (2014). The role of mediation of academic self-concept in relation between the relationship between self-education, academic engagement, personality traits, future perspective with guiding career path. *Comparative Studies Quarterly*, 96 (14), 113-100.
- Kalish Sabrina, A. (2009). Effects of instructor immediacy and student need for cognition on student motivation and perception of learning. B. S. University of central Florida. 1-23.
- Kosgeroglu, N. (2009). An investigation on nursing, midwifery and health care students' learning motivation in Turkey. *Nurse Educ Pract*, 9 (5), 331-9.
- Lent, R. W., & Brown, S. D. (2013). *Career Development and counseling. Putting Theory and Research to work*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Liu, W. C. & Wang, C. K. J. (2005). Academic self-concept: A cross-sectional study of grade and gender differences in a Singapore secondary school. *Asia Pacific Education Review*, 6(1), 20-27.
- Lokan, J. (1984). *Manual of the Career Development Inventory—Australian Edition*. Melbourne: ACER.
- Mahmoud, Z., Yaacob, M., (2007). The Relationship of Teacher's Immediacy to Student Motivation and Student Learning: A Literature 2010 Analysis [Electronic version]. *Journal Pendidikan*, 32, 91-101.
- Marcia, G. (2016). Draw a guideline for the career path. *Quarterly Journal of Organizational Behavior*, 8 (4), 100-91.
- Marsh, H. W. (2002). Causal Ordering of Academic, Self-Concept and Achievement. *Self-Concept Research: Driving International Research Agendas. University of western Sydney Australia*, 1-10.
- Martin, G. (2016). Capabilities and Student Restrictions. *Journal of Behavioral Sciences*, 30 (20), 60-50.
- McCoach, D. B., & Siegle, D. (2003). The school attitude assessment survey-revised: A new instrument to identify academically able students who underachieve. *Educational and Psychological Measurement*, 63(3), 414-429.
- Mitchell, M. M., & Bradshaw, C. P. (2013). Examining classroom influences on student perceptions of school climate: The role of classroom management and exclusionary discipline strategies. *Journal of school psychology*, 51(5), 599-610.
- Ona, A. (2015). Career Anchors of Students with Talent in Technical Domains. *Procardia-Social and Behavioral Sciences*, 19(1), 407-412.
- Packan, M (2011). Relationship between academic self-concept and its educational outcomes. *Quarterly descriptive studies*, 42 (39), 18-2.
- Rassa, M. (2015). Youth development: Assessment and implications of generalized outcome expectancies. *Health Psychology*, 4(3), 219-247.
- Robinson SL(1998). A typology of deviant workplace behaviors. *Acad manag J*, 38, 555-75.
- Rostoph, B (2017). Review of critical predictors to guide the career path. *Quarterly Journal of Organizational Behavior*, 4 (6), 100-91.
- Sadeghi, A. Baghban, I. Bahrami, F. Ahmadi, S. A. Creed, P. (2011). Validation of the short form of the Career Development Inventory with an Iranian high school sample. *International Journal of Educational and Vocational Guidance*, 11(1), 29-38.
- Savis, S. (2013). The Relationship between Job Skills and Students' Choices. *Quarterly Journal of Educational Studies*, 241 (75), 700-690.
- Schaufeli, W. B., Leiter, M. P, Maslach, C., Jackson, S. E. (1996). Maslach Burnout Inventory—General Survey. In: Maslach C, Jackson SE, Leiter MP, editors. *The Maslach Burnout Inventory—Test manual* (3rd ed) Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Simon, A. (2015). Opportunities and academic challenges. *Quarterly Journal of Primary Education*, 18 (9), 562-550.
- Speer, R. (2000). Cognitive and social changes of students. *Quarterly Journal of Applied Psychology*, 5 (8), 125-100.
- Super, D. E., Thompson, A. S., Lindeman, R. H., Jordaan, J. P., & Myers, R. A. (1981). *Career development inventory*. Consulting Psychologists Press.
- Tolentino, S., Lu, Garcia, J., & Restubog, L. D. (2014). The role of career adaptability in predicting entrepreneurial intentions: A moderated mediation model. *Journal of Vocational Behavior*, 85 (1), 403-412.
- Uy, A., Chan, K. Y, Sam, Y., Ringo, M., Oleksandr S. (2014). Proactivity, Adaptability and Boundaryless Career Attitudes: The Mediating Role of Entrepreneurial Alertness. *Journal of Vocational Behavior*, 86, 115-123.